

Aquest reportatge és un dels que foren enviats, el 1974, en resposta a la crida de «Serra d'Or» als escriptors joves i la publicació dels quals fou aconsellada pel jurat qualificador. Hem esperat, tanmateix, per a posar-lo a la revista, que l'apropament de la fi de l'any li redonés actualitat.

LA "FESTA DEL PI" DE CENTELLES

per Valentí Rourich

Aviat farà cosa de tres anys, quan els qui ara estudiem Lletres a la Universitat de Bellaterra encara corriem pels claustres de Sant Cugat, vaig tenir l'honor i la gran satisfacció de conèixer el senyor Josep Rovira i Culell. El senyor Josep Rovira amaga rera un ben seu metre noranta d'alçada i un no menys seu rostre de trabucaire del segle XVIII, la simplicitat i la gentilesa que Déu només dóna als esperits superiors. I així va ser com del primer que em va parlar el senyor Josep Rovira, deixant de costat l'objecte de la nostra coneixença —un damnat treball sobre la *Primera història d'Esther*—, va ser de la «festa del pi» de Centelles, poble d'on és fill.

El senyor Josep Rovira em va parlar de la festa del seu poble i em va convidar a assistir-hi. Per circumstàncies que no m'entretindré a exposar, no vaig poder acceptar la seva amable invitació fins al cap de dos anys; llavors, tanmateix, vaig poder veure i fins i tot participar a la «festa del pi».

La «festa del pi» no té l'espectacularitat ni la brillantor d'altres festes i costums populars del nostre país, com són ara, posem per cas, la «Patum» de Berga o la festa de «moros i cristians» d'Alcoi, però posseeix, en canvi, uns trets característics, una autenticitat i unes arrels molt antics i misteriosos que la fan força interessant des d'un punt de vista antropològic. Vam tenir la sort, l'any passat, de poder parlar de tot això amb el senyor Valdés, professor d'Antropologia i Etnologia de la Universitat, i seguint, en la mesura de les nostres pobres possibilitats, el seu exemple, ens proposem de portar a terme, conjuntament amb l'amic Josep Rovira, un estudi sobre el tema.

Però l'objecte de l'article present no és parlar d'aquest estudi sinó de les primeres impressions que vaig treure de la «festa del pi» de Centelles.

La «festa del pi» se celebra el dia 30 de desembre de cada any. És tradició començar

el dia anant a missa; aquesta tradició, tanmateix, es va perdent, en la mateixa mesura que es perd la d'anar a missa.

El tren duia retard i quan vaig arribar a Centelles, bé que encara era fosc, la missa ja s'havia acabat.

Dos espetecs impressionants van treure del segon son tots els passatgers que ocupaven el comboi. Es tractava de dos galejadors que havien baixat a l'estació per donar-nos la benvinguda descarregant els seus trabucs i anunciant que la festa del pi havia estat, amb un acte tan emotiu, començada.

Els galejadors són els protagonistes de la festa. Van vestits amb les peces típiques catalanes: barretina, camisa blanca, faixa, calces i espadenyes, i porten un trabuc a l'esquena que descarreguen periòdicament. Antany cada galejador anava acompanyat per un vailet que li portava la pólvora, però actualment es prescindeix de l'acompanyant.

NOVETATS CATALANES DEL MES

EDITORIAL DOPESA

LA DONA, Maria-Aurèlia Capmany.

Col·lecció «Obres selectes i inèdites», 1. 800 pàgines. 700 ptes.

QUINZE ANYS DE CAFÈS DE BARCELONA, Josep M. Espinàs.

Fora de col·lecció. 128 pàgines. 650 ptes.

IMPLICACIÓ SOCIAL I HUMANA DEL TEATRE, Biografia apassionada de Cristina Valls. Gabriel Janer Manila. Col·lecció «Pinya de Rosa», 23. 248 pàgines. 300 ptes.

EL SEPARATISME CATALÀ DURANT LA GUERRA CIVIL, Manuel Cruells.

Col·lecció «Pinya de Rosa», 21. Premi Joan Estelrich 1975. 256 pàgs. 300 ptes.

REVOLUCIÓ I CONTRAREVOLUCIÓ A CATALUNYA (1936-1937), Carlos Semprún-Maura. Col·lecció «Pinya de Rosa», 20. 323 pàgines. 300 ptes.

LA NOVEL·LA DEL FUTUR, Anaïs Nin.

Col·lecció «Pinya de Rosa», 18. 256 pàgines. 280 ptes.

JOSEP ANSELM CLAVÉ I LA SEVA ÈPOCA (1824-1874), Josep M. Poblet.

Col·lecció «Pinya de Rosa», 12. 328 pàgines. 280 ptes.

EDITORIAL LAIA

PER TENIR AIGUA CORRENT, Simone Pellissier.

Col·lecció Biblioteca de Treball Junior (BTJ). 20 pàgines. 60 ptes.

LA VIDA DE LA GAVINA, François Manuel.

Col·lecció Biblioteca de Treball (BT). 28 pàgines. 60 ptes.

SALVADOR SEGUÍ: EL NOI DEL SUCRE, Josep M. Huertas Claveria.

(2.ª edició). Col·lecció «Les Eines», 11. 212 pàgines.

TE DEIX, AMOR, LA MAR COM A PENYORA, Carme Riera (Pròleg de Guillem Frontera). 2.ª edició. Col·lecció «Les Eines», 12. 120 pàgines.

GOMA/VIDAL I BARRAQUER: DUES VISIONS ANTAGÒNiques DE L'ESGLÉSIA DE 1939, R. Comas (Pròleg de M. Batllori, S. J.). 2.^a ed. «Les Eines», 7.

LLENGUA STANDARD I NIVELLS DE LLENGUATGE, Lluís López del Castillo (Pròleg de Marta Mata). Col·lecció «Les Eines», 13. 368 pàgines.

IRLANDA, QUÈ EN FAS, DELS TEUS FILLS?, Heinrich Böll.

Col·lecció «Les Eines», 14. 136 pàgines.

LA POBLACIÓ A CATALUNYA, Lluís Recolons.

Col·lecció «Les Eines», 10. 264 pàgines.

EDITORIAL NOVA TERRA

LA DEMOCRÀCIA, PER FER QUÈ?, Josep Pallach.

Col·lecció «Noves actituds». 224 pàgines. 250 pessetes.

EDITORIAL PÒRTIC

SEIXANTA ANYS D'ANAR PEL MÓN, Eugeni Xammar. 2.ª edició (en rústega).

Col·lecció «Memòries», 14. 582 pàgines amb il·lustracions.

SUBIRACHS O RETRAT DE L'ARTISTA COM A ESCULTOR ADULT, Maria-Aurèlia Capmany. Col·lecció «Pòrtic 71», 9. 160 pàgines amb il·lustracions.

DICIONARI ANGLÈS-CATALÀ I CATALÀ-ANGLÈS (2.ª edició), Jordi Colomer. Col·lecció «Llibre de butxaca», 61. 255 pàgines.

UNA VEGADA HI HAVIA UN FIDEU MOLT LLARG, Guillem Viladot.

Col·lecció «Llibre de butxaca», 112. 250 pàgines.

EXÒTIQUES, Jordi Coca.

Col·lecció «Cristalls», 4. 52 pàgines amb il·lustracions.

EDITORIAL SELECTA (CATALÒNIA)

CRÒNICA DE LA VETLLA, Teresa Pàmies.

Col·lecció «Biblioteca Gasela», 6. 234 pàgines.

OBRA COMPLETA, Bernat Metge. A cura de Lola Badia i Xavier Lamuela.

Col·lecció «Biblioteca Gasela», 7. 300 pàgines.

EL JARDÍ DEL PROFETA I SORRA I ESCUMA, Kahlil Gibran.

Col·lecció «Biblioteca Selecta», 486. 150 pàgines.

ENCICLOPÈDIA CATALANA

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA, volum 8.

Aquest volum comprèn des de GARRÓ a KEF. 2.200 ptes.

GALBA, Edicions

DETALL D'UNA ACCIÓ RUTINÀRIA, Manuel de Pedrolo.

Una sorprenent novel·la de Manuel de Pedrolo. Col·lecció «Narrativa», 1.

GENT DEL MEU EXILI, Teresa Pàmies.

Els records d'exili. Col·lecció «Narrativa», 2.

LEGIU LLIBRES EN CATALÀ

Els galejadors són els encarregats de tallar el pi, carregar-lo al carro, entrar-lo al poble, pujar-lo fins la porta de l'església, fer-lo ballar i entrar-lo, finalment, a l'església, on el pengen del sostre. Dit amb altres paraules: els galejadors són els protagonistes humans de la festa del pi.

Un cop a Centelles, vaig anar cap a casa el meu amfitrió. Hi regnava, com és escaient, ambient de festa: hi havia parents llunyans, parents propers, amics dels amics, amics dels parents... en fi, hi era tothom.

Quan vaig arribar, el meu amic i els seus germans es vestien amb la roba de galejadors.

Em van fer esmorzar.

Ben esmorzats, i ja que una cosa no treu l'altra, vam sortir per anar a recollir la botifarra.

És també tradició, abans de tallar el pi, fer una botifarrada al seu entorn. Els galejadors i gent del poble que pugen fins allí ho fan en colles, i cada colla fa la seva botifarrada. La colla del meu amic, a més, va encarregar una botifarra d'una sola peça. D'aquesta manera vaig poder veure, per primer cop, una botifarra de cinc metres de llargada.

Quan vam tenir la botifarra al cistell vam enfilar cap a l'indret on hi havia el pi que havia estat triat per a aquell any. Mentre caminàvem algun galejador descarregava, de tant en tant, el seu trabuc i després reia molt satisfet.

Vam arribar a l'indret escollit. Algunes colles ja havien encès foc. Nosaltres vam recollir llenya i, amb grans dificultats, vam fer molt de fum i unes quantes brases.

El meu amfitrió va cargolar la botifarra, la va posar al foc lligada amb una tela metàl·lica, i un cop va considerar-la ben cuita, la va tallar i en va donar un tros a cada un de nosaltres. El meu amfitrió, tanmateix, havia cargolat tan bé la botifarra que a tots ens va tocar un tall més aviat cru per un costat i massa cuit per l'altre. El meu amfitrió va ser, per tal motiu, objecte de comentaris més aviat desfavorables.

Mentre menjàvem la botifarra un grup de galejadors va començar, amb gran empenta, a tallar el pi.

Quan ja estava a punt de caure el van lligar amb cordes i aleshores va caldre l'ajut de tots els braços presents. Es van donar ordres: «a la dreta!», i contraordres: «deixeu anar!», i al cap de cinc minuts, ningú no sabia què fer amb la corda que tenia als dits. Tanmateix la Patrona devia protegir l'operació perquè el pi es va inclinar i es va estirar, sostingut per les cordes, amb suavitat a terra.

A continuació els galejadors van agafar una serra, i encara amb més gran empenta, van escurçar el tronc.

I un cop fet això calgué novament l'ajut de tots els presents per aixecar el pi, carregar-lo al carro, fixar-lo i lligar-lo. Novament, també, es van donar ordres, contraordres, consells, advertiments i sàvies sentències. Tanmateix es va aconseguir, amb el preu d'un ferit lleu per una corda que es va deixar anar de cop, lligar el pi ben dret dalt del carro. Mentre fèiem això, vaig tenir la satisfacció de veure el «Coronel» que donava els consells oportuns. El «Coronel», pel que se'm va dir, és un personatge molt popular a Centelles, i més popular encara a la festa del pi. La seva llarga experiència en tot el que fa

Ferrar el pi, ben dret damunt el carro, no és cap feina fàcil.

referència a tallar pins i carregar-los, ben drets, dalt d'un carro, el converteix en una autoritat indiscutible, i més o menys indiscutida, de l'operació.

Un cop el «Coronel» va haver fet els darrers advertiments, es va posar en marxa el tractor que arrossegava el carro, i amb tots els braços disponibles sostenint-lo perquè no és tombés, va enfilat cap al poble.

Temps enrera no feien servir tractor, com és lògic, sinó un parell de bous; però els temps han canviat i ara, tot i a Centelles, és més senzill trobar un tractor que un parell de bous.

Vam enfilat, doncs, cap al poble mentre els galejadors descarregaven un cop i un altre els trabucs.

A l'entrada del poble ens vam aturar: calia esperar que fossin les dotze. Els galejadors, mentrestant, es posaren en cercle i organitzaren un formós espectacle de fum, soroll i pols disparant els trabucs un cop rera l'altre i tots alhora.

A les dotze, quan a tots els presents ja ens xiulaven les orelles, va arribar la banda. Es van treure l'instrument de sota l'abric, es van abaixar la bufanda que els tapava la boca i es van posar davant el pi.

La comitiva va començar la processó pel poble. La gent sortia als balcons, a les portallades, i es quedava a les voravies tot veient-la passar; després la seguien.

En primer lloc hi anaven els galejadors, descarregant els trabucs; després la banda de músics que tocaven i desafinaven com lladres, però que no tenia cap importància perquè no se'ls sentia; rera seu el pi, i finalment, la gent.

El pi que havia estat triat aquell any era molt ample de copa i les branques, en passar pels carrers estrets, refregaven les faça-

nes i trencaven els fils elèctrics i els de telèfons; tanmateix no se'n feia gaire cabal, perquè la festa del pi es fa només un cop a l'any i, fet i fet, les accions de la telefònica pugen igualment.

Quan el pi va arribar a la plaça Major s'hi va parar al bell mig i els galejadors interpretaren, al seu entorn, un nou concert de trets que va ser molt aplaudit.

Algun any, segons em digueren, en aquest moment, quan el pi arribava a la plaça Major, havia sortit la cobla i s'havien ballat sardanes; però els galejadors només treuen el trabuc del fons de l'armari el dia de la festa del pi, i quan ho fan volen aprofitar-ho: és la tradició. I així és com les sardanes se'n van anar en orris per causa dels trets.

Al cap de dues hores de trets es va tornar a posar el tractor en marxa, i amb trencadissa de més fils i més fanals, es va emportar el pi fins a l'escala de l'església del poble. Allí els qui havíem ajudat a carregar-lo vam ajudar a descarregar-lo, i després, esglaó rera esglaó, va ser pujat fins la porta de l'església.

La festa del pi de l'any passat va coincidir amb un dia de festa, un diumenge em sembla, i per aquest motiu hi havia molta més gent que seguia la cerimònia que no pas altres anys.

Un cop el pi estava davant la porta de l'església s'hi va enfilat un galejador fins a dalt de tot i els qui sosteníem el pi el fèrem ballar a dreta i esquerra. Un parell de vegades va estar a punt de caure escales avall amb galejador i tot, però la Patrona, altre cop, va complir bé i el pi es va sostenir. El públic ho va celebrar, i després d'una negativa absoluta per part dels qui sosteníem el pi a continuar ballant si el darrer galejador que s'hi havia enfilat no baixava, ens vam disposar per entrar el pi a l'església.

No va ser fàcil, perquè el pi era més ample que no pas la porta, però es va fer força i finalment va entrar.

Un cop dins va ser portat fins l'altar i lligat d'una corda que havien baixat del sostre.

Després hi van penjar de les branques uns plats plens de pomes, i mentre la gent cantava l'himne: «Patrona de Centelles, ocell del cel...», el pi va ser pujat a poc a poc. Abans, quan es pujava el pi, es tocava l'altre himne, el «nacional», però això, com l'anar a missa, s'ha anat perdent.

La festa del pi es va acabar aquí: la tradició diu que s'ha de deixar el pi penjat a la nau principal de l'església.

Després tothom va anar cap a dinar; els qui havíem carregat el pi, especialment, amb molta gana.

Cap al vespre alguns galejadors encara pugen al campanar i des d'allí descarreguen els trabucs.

Finalment, per la diada de Reis, el campanar despenja el pi, en fa llenya i es menja les pomes. — VALENTÍ ROURICH.

Els galejadors són els protagonistes de la festa: barretina, faixa i espardenyes. I el trabuc, naturalment.